

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת וישב כ"ד כסליו ה'תשע"ג | גליון 532

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

איזהו חכם המכיר את מקומו

"וַיֵּלְכוּ אַחֲיוּ לְרַעוּת אֶת צֶאֱן אֲבֵיהֶם בְּשֶׁכֶם" (לו, יב). דרשו חז"ל (מדרש רבה, פד'), **שהלכו לרעות את עצמם**. דהיינו, שהשבטים הקדושים ראו ששנאתם ליוסף גדלה כל כך, עד שמיום ליום הוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו. לכן החליטו שזקוקים הם לערוך חשבון נפש, כדי לבחון את שורש השנאה והקנאה שיש להם על יוסף. והלכו לראות את עצמם בשכם, לראות ולהביט אל תוככי ופנימיות נפשם.

על פי דברי חז"ל אלו יש להבין, מדוע בחרו השבטים דווקא בשכם לערוך את חשבון נפשם ולא במקום אחר, ומה מעלה יש בשכם על פני מקומות אחרים? נראה לבאר, כיוון שבשכם האחים מסרו את נפשם על כבוד אחותם דינה, ונלחמו עם בני עיר שלמה על עניין האחוה, לכן סברו השבטים שבשכם יצליחו לעורר שוב את עניין האחוה בקרב בני משפחתם, כיון שהמקום גורם.

בכל מקום ומקום טמונים כוחות, כפי שאומרים חז"ל (אבות ג, ב) **שניים שישבו ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים**. וקשה, מדוע חז"ל קבעו שמקום זה נחשב למושב לצים, כי אמנם ייתכן שאיננו נקרא מקום תורה, אך אם שנים ישבו ולא עסקו בתורה וכי ללצים ייחשבו?! אלא, שניים שיושבים יחד ואין להם דחף ורצון פנימי לדבר בדברי תורה, סימן שבמקום זה ישבו בעבר אנשים שדברו או עשו דברים לא הגונים, והם הדביקו והשרישו במקום זה אוירה לא הגונה, ומקום זה היה בעבר **מושב לצים** - שישבו בו לצים, ולכן מי שיושב שם כעת אין בנפשו כח ורצון לדבר דברי תורה. כיון שהמקום גורם, והמקום שנומצאים בו משפיע על התנהגות האדם.

מסופר על הבעל שם טוב זיע"א, שבאחד הימים

נסע עם תלמידיו בעגלה, ולפתע פתאום ביקש מהעגלון להזדרז מאוד ולא להתמהמה כלל, מיד האיץ העגלון בסוסים שיגבירו את קצב מרוצתם. כשהגיעו לעיר שאל הבעל שם טוב את העגלון, אמור נא, בשעה שביקשתי ממך למהר את הסוסים מה הייתה הרגשתך? ענה העגלון ואמר: הרגשתי לפתע תשוקה ורצון עז לקום ולהרוג אתכם. לימים התברר, שבאותו מקום שעברו בו הבעש"ט ותלמידיו, קם אדם והרג את חברו ללא שום סיבה, וכך הוטבע במקום הזה אוירה של הרג ושפיכות דמים, עד שעוררה את העגלון למחשבות פסולות של הרג ושפיכות דמים.

לכן אמרו חז"ל (אבות ג, ו), **איזהו חכם המכיר את מקומו**, אדם חכם יודע היכן לבחור לעצמו מקום לדור בו, ובאיזה סביבה ואווירה הוא בוחר להיות. כיון שיש השפעה על האדם גם מהמקום שהוא שווה בו, לטוב או חלילה למוטב. ומשום כך, כאשר פגש אותו אדם את רבי יוסי בן קסמא בדרך ושאל אותו, רבי מהיכן אתה? אמר לו רבי יוסי בן קסמא, מעיר של חכמים וסופרים. אמר לו, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלפים דיני זהב ואבנים טובות ומרגליות? ענה לו רבי יוסי בן קסמא, אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה! מה פשר הדין ודברים בין התנא הקדוש רבי יוסי בן קסמא, לבין אותו אדם?! אותו אדם רצה שרבי יוסי יבוא לדור עמנו, במקומנו, אך לזאת לא הסכים רבי יוסי, הוא ידע שהשפעת המקום יכולה להזיק אף לו, ובמקום כל כך חומרי, שרק כסף וזהב הם בעלי חשיבות, לא הסכים רבי יוסי לדור בו, אלא במקום תורה. כי **גדולה השפעת המקום על האדם**, והחכם יודע לבחור את מקומו, כי **הולך את חכמים יחכם**.

דברי הימים

מות אלעזר שר הכהנים

ג' אלפים תרכ"א-ב (36-35 לפנה"ס)

כאשר תפסו היוונים את אלעזר שר הכהנים, היה אלעזר כבר זקן ושבע ימים. הביאורו לפני פוליפוס שר צבאו של אנטיוכוס. פנה אליו פוליפוס ושכנעו לעבוד לצלם ולאכול מבשר זבח ואם לאו יאלץ להמיתו. ענה לו אלעזר הכהן: "חלילה לי להפר את מצות אלוהי, אל-חיים ומלך עולם, ולעשות את מצות אנטיוכוס אשר ימיו כצל עובר". ראה פוליפוס כי לא יוכל לאלץ את אלעזר להישמע לו, והחליט לנקוט בצעד אחר. הוא פנה אליו בסתר ואמר לו: "יודע אתה שאני אוהב ומוקיר אותך כבר ימים רבים... שמע לעצתי, קח חתיכת בשר כשרה משלך, ותאכל אותה בפני העם, כדי שיחשבו שאתה אוכל מבשר זבח של צלם אנטיוכוס. אם תעשה כן אחון אותך ולא אהרוג אותך".

אולם אלעזר הכהן לא הסכים אף לזאת. הוא פנה לפוליפוס ואמר: "שמע נא אותי, פוליפוס פקיד המלך אנטיוכוס! בן תשעים שנה אנוכי היום, וכל חיי דבקה נפשי ליראה את ה' אלוהי ישראל. ואיך אבוא היום לעשות רמיה ולהפר בריתו... אמותה הפעם את המוות הזה ואותיר אחרי גבורה ואומץ לעמי ולבחורי. אתם תמיתו אותי פה, ואלוקי ישראל יחיני שם בעולם הבא..."

כששמע פוליפוס כדברים האלו, נהפך ליבו לאכזר, וצויה לייסר את אלעזר הכהן ביסורים קשים. וכאשר היכו אותו ועינווהו ביסורים קשים בלי חמלה, נאנח אלעזר הכהן ואמר: "אלוקי! אתה ידעת כי יכולתי להציל את נפשי מן המוות הזה. אבל לא הפצתי כי אהבתני. והנה הם יכוני מכות נמרצות אשר אין בי כח לשאת אותן. אבל בגלל גודל האהבה שבוערת בלבי אליך - מכות אלו חביבות עלי, ואסבילן בכח ובגבורה. ואתה למען רחמיך, רחם על עדת ישראל, והצילם מכל אויב ושונא". וככלותו לדבר ולהתפלל אלה, עלתה נשמתו הטהורה השמימיה, והותיר אחריו כח ואומץ וגבורה לבני עמו (ספר חשמונאים ב, ו).

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
17:52	17:14	16:00	ירושלים
17:48	17:16	16:14	ת"א אשדוד
17:45	17:13	16:03	חיפה
17:49	17:17	16:15	ב"ש

לעילוי נשמת מורי אבי גרשון בן אלישבע, נלב"ע כ' כסלו ת.נ.צ.ב.ה.

דְּבָרוֹ לְשֵׁלֶם

"וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דְבָרוֹ לְשֵׁלֶם" (ד, לו) אומר האלשיך הקדוש, כל פירוד הלבבות מגיע מ"וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחֹק" - מרחיקוק, והשנאה מגיעה מאי היכולת ל"דְּבָרוֹ לְשֵׁלֶם". משמע מכאן שקירוב הלבבות מגיע דווקא כאשר נועדים יחד ומדברים, היכולת לשוחח ולדבר בשלום איש עם רעהו מובילה לקירבה.

לא לחינם קרוי האדם 'מַדְבֵּר' - תכונה זו של דיבור שבה חנן אותו הבורא, תורמת רבות לקשר שבין בני האדם. אך אין הדבר מובן מאליו. מסופר שכאשר פורסם על הגעתו של האדם לירח, אמר על כך הרב מפוניבז' הגאון רבי יוסף כהנמן צוק"ל: 'ראו, עד כמה גדול הוא האדם, אך יחד עם זה כמה הוא קטן. גדול - עד כדי שהשכיל להגיע לירח. וקטן - עד כדי שאינו מצליח להגיע ללב חברו...'

לא אחת מוצאים בני הזוג את עצמם מנהלים ביניהם כעין דו שיח של חרשים, אף אם הם משוחחים באותה שפה בדיוק. אי ההבנה שביניהם יוצרת מערבולת של רגשות, הטונים עלולים לטפס לגבהים מסוכנים, המלים יוצאות משליטה ובסופו של דבר יוצאים מה'שיחה' עייפים, מרוחקים ולא מרוצים בעליל. אין ספק שהשוני בין האיש לאשה משפיע רבות על הבנת הדברים באופן אחר, אף השוני בין חייהם של האיש והאשה טרם נישאו, תורם רבות לכך שהם אינם מצליחים להבין ולהגיע לליבו של השני. תפקידם של בני הזוג לדאוג לגשר על הפערים שביניהם, ולאט לאט למצוא מסילות האחד לליבו של השני. יפה יעשו בני זוג, שימצאו לעצמם מידי פעם זמן לשוחח אחד עם השני באווירה חיובית ונינוחה, להעמיק וללמוד אחד את השני, להבין את הלך מחשבתו של בן הזוג. עצם קיומה של השיחה בין בני הזוג יוצרת תחושה חיובית של קרבה וכבוד הדדי, ומשרה בבית אוירה נעימה.

בבית שאין בו ערוץ תקשורת פתוח וזורם, קיימים ויכוחים רבים, משום שכל עוד לא מבינים את הצרכים של השני, את תפיסת עולמו, תמיד יעלו ויפוצו אי הבנות שיעכרו את האווירה. ואילו כאשר קיים ערוץ תקשורת קבוע בין בני הזוג, יוכלו בני הזוג לשוחח בטון רגוע אף על הקשיים שבחיהם, מתוך כך ילמדו לפתור ולהבין את השוני שביניהם, ללבן אי הבנות, מבלי שיתעורר בהם כעס או מרמור. כאשר שוררת בין בני הזוג הבנה הנוצרת מהידברות נכונה וחיובית, מתרחבת האפשרות לקירבה אמיתית ולקשר איכותי שרק מעצים ונבנה לאורך כל החיים.

וְחוֹשֵׁךְ שִׁפְתָיו מִשְׂכִּיל

"וְלֹא יָכְלוּ דְבָרוֹ לְשֵׁלֶם" (ד, לו) מדוע לא יכלו אחי יוסף דברו לשלום? מבאר הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצ"ל, בספרו 'כסף צרוף' (משלי י, יח-ב), אמר החכם מכל אדם "מִכְסֵּה שִׁנְאָה שִׁפְתָי שֶׁקֶר וּמוֹצֵא דָבָר הוּא כְּסִיל. בְּרַב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פֶּשַׁע וְחוֹשֵׁךְ שִׁפְתָיו מִשְׂכִּיל". דהיינו, שלא ראוי שתשמע לתוכחת שונאך, אף על פי שמכסה שנאתו בדברי אהבה, כי אותה אהבה היא "שִׁפְתָי שֶׁקֶר". ואל תבטח באהבתו, כי כל כוונתו בהוכיחו אותך, היא כדי להוציא דיבתך, שיתפרסמו מעשיך לבריות ע"י תוכחתו, ו"הוא כסיל" וחוטא. ועוד, שהשונא בלבבו ומראה לחברו אהבה, עובר על "לֹא תִשְׂנֵא אֶת אָחִיךָ בְּלִבְכֶךָ". ונמצא, שהמכסה שנאתו יש בידו עבירה של שפתי שקר, וה' שונא לשון המדברת שפתי שקר. וכן השונא שמראה את שנאתו, אף על פי שאין בידו שפתי שקר, מכל מקום הוא כסיל וחוטא. ואף על פי שלא בדה עליו שום דבר, רק אמר האמת כמה שהיא בו, מכל מקום "בְּרַב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פֶּשַׁע", שיבוא להוסיף ולדבר עליו יותר כמה שעשה. "וְחוֹשֵׁךְ שִׁפְתָיו" - שאינו מדבר רעה על שום אדם, אף על פי שאינו אוהב, והוא חושך שפתי שלא להראות לו אהבה, וגם אינו מוציא דיבתו לרבים, אלא כמו שעשו אחי יוסף "וְלֹא יָכְלוּ דְבָרוֹ לְשֵׁלֶם", זהו "מִשְׂכִּיל".

בְּרַמְרָאוֹת

וַיַּחְלֶם יוֹסֵף חֲלוֹם (ה, ה)

מדוע התקנאו השבטים בחלומותיו של יוסף, הלא אמרו חז"ל (ברכות נז) שחלום הוא אחד מששים בנבואה, ואם כך הראו ליוסף בנבואה בחלומו, מה לאחיו להלין על כך? אלא מבאר האדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א בספר 'חזון יאשיהו', חז"ל אמרו (ברכות נה) כלל יסודי בכל ענין החלומות, ש'אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו'. סברו האחים, כיון שיוסף חשב במשך היום איך לשלוט עליהם, וכיצד לגדול ולהתגדל. לכן עם מחשבות כאלו ביום ברור שיהיו לו חלומות כאלו בלילה, לכן שנאתם וקנאתם של האחים ליוסף הלכה וגדלה מיום ליום, כיון שסברו שחלומותיו בלילה אינם אלא צוהר להרהורי ליבו ביום.

ועוד יש לבאר, חז"ל אומרים (שם), שלאדם צדיק לא מראים חלומות טובים ולרשע מראים חלומות טובים, וראיה לדבר מדוד ואחיתופל, שכל חייו של דוד לא חלם חלום טוב, וחלומות רעים היו מבעיתים אותו בלילות, ואילו אחיתופל חלם רק חלומות טובים. ולכן אמרו השבטים, מזה שיוסף חולם חלומות טובים על מלכות וגדולה, בודאי רשע הוא, כיון שלצדיק אין מראים לו חלומות טובים, ולכן הוסיפו שנוא אותו על חלומותיו.

וְגַמְלֵיהֶם נִשְׂאִים נְכֹאֵת וְצָרֵי וְלֹט (ה, כה)

פירש רש"י, להודיע מתן שכרם של צדיקים, שהרי אין דרכם של ערביים לשאת רק נפט ועטרון שריחן רע, וליוסף נזדמנו בשמים, כדי שלא יזק מריח רע. יש להבין, הלא יוסף נמכר על ידי אחיו לישמעלים, שהכו אותו והשפילוהו, ואף היה בסכנת חיים. וכי בשעות קשות אלו זה מה שהיה חסר ליוסף והטריד את שלוותו, הריח הרע של הזפת והעטרן. הרי בכלל לא היה מרגיש בריח

הרע מרוב צערו וסאת ייסוריו?! אלא מבאר רבי יצחק מוורקי זיע"א, שכל הייסורים שהגויים מביאים על היהודים אינם אלא ייסורים על הגוף שהוא בשר ודם, אך בנשמה הקדושה אינם יכולים לפגוע ולהזיק. לכן, למרות שהכו את יוסף וייסרוהו, לא היו יכולים לפגוע בנשמתו הטהורה. והרי חז"ל אמרו (ברכות מג), איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זהו הריח. וכיון שהריח הוא דבר רוחני שמשפיע על הנשמה, לכן לא נשאו הערביים נפט ועטרן כדרכם, כדי שלא תזוק נשמתו של אותו צדיק, למרות שבגופו סבל ייסורים.

וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמַלְתּוֹ וַיִּשֶׂם שֵׁק בְּמַתְנֵיוֹ (ה, יד)

דרשו חז"ל (בראשית רבה פד), לפי שלבש יעקב אבינו שק, לא זו השק ממנו ומבניו עד סוף הדורות, כמו שנאמר (אסתר ד, א) "וַיִּלְבַּשׂ שֵׁק וְאַפָּר". שואל בעל 'חתם סופר', מדוע נענש יעקב אבינו שהוצרכו בניו ללבוש שק ואפר? אלא, יעקב אבינו כל ימיו סבל ייסורים קשים, ואת כל ייסוריו וצרותיו קבל באהבה ושמחה, אף פעם לא לבש שק והתאבל על הקורות אותו, אלא קבל הכל בשמחה ואהבה. אך כיון שבמכירת יוסף לבש שק והתאבל בניגוד להנהגתו הקבועה, לכן נענש שגם בניו בתקופת המן הרשע לא יוכלו לשאת את סבל הייסורים בשמחה, אלא בלבישת שק ואפר. לכן אסתר המלכה כנגד השק ואפר שלבש מרדכי, ציוותה לעשות משתה גדול עם המלך והמן, ולכאורה לשמחה זו מה עושה? אלא, ידעה אסתר שעל ידי שמחה ובטחון בה' הישועה קרובה לבוא.

וַתִּכַּסּ בַּצְעִיף וַתַּתְּעַלֶּף (ה, יד)

מבאר הגאון רבי אברהם סבע זצ"ל בספרו 'צ'רור המור', שתמר התעלפה מרוב בושתה על המעשה שעמדה לעשות, ולמרות שכוונתה הייתה לשם שמים, בכל זאת התביישה במעשיה.

הטבת חלום

"וַיַּחְלְמוּ חֵלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלוֹמוֹ... וַיָּבֵא אֱלֹהִים יוֹסֵף בְּבִקְרֹךְ וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵנִים זַעֲפִים" (מ.ה.ו) מאחר ולא ידעו את פתרון החלום, היו השרים האסורים זעפים - פירש רש"י: **זעפים**.

חלומות רעים נועדו לעורר את לב האדם לתשובה. אמרו חז"ל (קהלת רבה ב, יושלמי סנהדרין פ"י) **"כִּי רַבֵּי חֲלוֹמוֹת וְהַבְּלִים וְדַבְרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת הָאֱלֹהִים יִרְאֵ" אמר רבי: אם ראית חלומות קשין וחזיונות קשין ואתה מתיירא מהן - קפוזן לשלושה דברים ואתה ניצל מהן, דאמר רבי יודן בשם רבי אליעזר: ג' דברים מבטלין גזירות רעות ואלו הן, תפילה, צדקה ותשובה.**

אמנם, אמרו חז"ל **דברי חלומות לא מעלין ולא מורידים**, אך כיון שלפעמים יש ממש בדברי חלומות, ובפרט בכל הנוגע לסכנה ולבשרות רעות, אמרו חז"ל **הרואה חלום ונפשו עגומה עליו ילך ויטיבנו בפני שלושה** (ברכות נה:), ויבחר ללכת לשלושה מאוהביו דווקא מאחר **וכל החלומות הולכים אחר הפה**, וכך יהיו אוהביו במחשבה טובה כלפיו. וכאשר הם אומרים לו ע"פ סדר ההטבה שחלום טוב חלם. משפיעים דיבורים אלו להיטיב את החלום.

אומר החולם בפניהם (שו"ע, או"ח סימן רכ) **"חלמא טבא הזאי"** חלום טוב ראיתי, ולא יפרש את דבר החלום באזניהם אלא יזכור אותו במחשבתו בשעת ההטבה. והם עונים **"טבא הוא וטבא להוי, רחמנא לשווייה לטב, שבע זימנן יגזרון עליה מן שמיא די יהוי טבא, טבא הוא וטבא להוי"**. כלומר 'טוב הוא וטוב יהיה, ה' יעשנו לטוב שבע פעמים יגזרו עליו מן השמים שיהיה טוב ויהיה טוב'. אחר כך אומרים לו שלשה פסוקים שיש בהם לשון "הפיקה" ושלשה פסוקים שיש בהם לשון "פדות" ושלשה פסוקים שיש בהם לשון "שלום". ויתן החולם סכום כסף לצדקה ויאמרו לו המטיבים "תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה, ושלום לך ולנו ולכל ישראל אמון".

טוב להיטיב חלום בשחרית שזריזין מקדימין למצוות, וההטבה מועילה ביותר באותו יום. בדיעבד, אם לא היטיב באותו היום יכול להיטיב לאחר מכן. הרואה חלום ואינו יודע אם חלמו מורה רע או טוב, או שנשתכח ממנו החלום, יעמוד בשעה שהכהנים נושאים כפיהם ויאמר 'רבנו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך וכו', ויכוון לסיים בקשתו עם הכהנים, כך שעניינת אמון של הציבור תתייחס גם לתחינתו. נהגו שגם מי שלא ראה חלום רע יאמר נוסח הטבת חלום מורחב בשעת ברכת הכהנים בשלשת הרגלים, שמא ראה חלום רע ואינו זוכר.

פניני דברי יאשיהו

עבודת המידות

אמרו חז"ל, שני משיחים יעמדו להם לישראל לעתיד לבוא, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. במה זכו שבט יהודה ושבט יוסף למתנה נפלאה זו, שגואלן ומושיעין של ישראל יעמוד מחלציהם?

כשנעניין בהתנהלות יהודה מלך ישראל, בעת עומדו אל מול תוכחת תמר כלתו: **"הֲכֵר נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה"** (לה. כה), נגלה תעצומות בלתי נדלות של עבודת המידות. הן כבר יצא הדין מפי הדיינים: **"הוציאוהו ותשרף!"** מדוע לפקפק? למה להודות? אך יהודה עומד כנגד כל ישראל ואומר: **"צִדְקָה מִפְּנֵי!"** צדקה יותר ממני...

גם יוסף הצדיק מלמד אותנו פרק מאלף בתורת התגברות המידות. עומדים לפני עשרת אחיו אשר השביעוהו מרורים, והוא עומד להתוודע אליהם. יכול הוא להטיח בפניהם את האמת כמות שהיא, על כל הכאב והקלון שבה. לעיני כל עבדיו, לאוזני שריו ומשרתיו. אני הוא אחיכם יוסף אשר מרתם אותי במחיר נעליים! אך לא, הוא מסתכן בנפשו, נותן הוראה חריגה ומעוררת לא מעט זעם ותהיות: **"הוציאו כל איש מעלי!"** השרים, הנכבדים, הניצבים והשרתים, כולם. ואז, בקול ענות חלושה ושברון רוח: **"אני יוסף! העוד אבי חי?"**... ותיכף מוסיף, לבלתי תת מקום לכל נדנדו של נטירה או קנטור: **"ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחתי אלקים לפניכם!"** אין מקום להיעצב או להתבייש, הכול בגזירת ההשגחה.

עקב התגברות המידות נפלאה שכזו, זכו יהודה ויוסף, שיעמדו מזרעם שני משיחיהם של עם ישראל. כי גדול כוח תיקון המידות, המצמיח ישועות ומקרב הגאולה, ופודה מכל צר וצוקה.

לאורם נלך

רבי חיים חזקיה מדיני - ה'שדי חמד' - כ"ד כסלו ה'תרס"ה (1905)

הגאון הגדול רבי חיים חזקיה מדיני זצוק"ל נולד בירושלים ב' בחשוון ה' תקצ"ה לאביו רבי רפאל אליהו מדיני, שהיה תלמיד חכם ושו"ד. למד תורה וחכמה אצל רבני ירושלים באותה התקופה, **החכם באשי רבי יצחק קובו**

ורבי יוסף ניסים בורלא.

לאחר נישואיו המשיך רבי חיים חזקיה לעסוק בתורה, כשהוא סמוך על שולחן אביו. בשנת תרי"ג נפטר אביו בעת שליחותו בבגדאד. בלידת ברירה עקרו הוא ואמו לקושטא להיות סמוכים על שלחן קרוביהם שם, אלא שפרנסתם לא היתה מצוייה.

לאחר חתונתו למד רבי חיים חזקיה בכלל אברכים שהחזיק הגביר חיים ישראל רומנו. אחד התלמידים שהתקנא בשקידתו בתורה שיחד את הגויה המנוקה את בית הכנסת, שתעליל עליו עלילה שפלה. הגויה, שידעה כי רבי חיים חזקיה חף מכל פשע, לא רצתה לשתף עמו פעולה. אך משהרבה התלמיד במתן השוחד, נענתה הגויה להצעה - ותהום כל העיר. באותה תקופה היה ראש הכולל מחוזק לעיר, כאשר חזר הבין כי עלילת שווא היא, ופיטר על אתר את המנוקה הגויה מתפקידה. לימים סיפרה הגויה לרבי חיים חזקיה כי שיחדו אותה, למרות כך נצר את הדבר בליבו כדי למנוע חילול השם. העיד רבי חיים חזקיה שמאותו יום זכה להארה משמים וחיפש חידושי תורה רבים אותם העלה על

הכתב בספריו הקדושים, שהידוע מביניהם הוא החיבור החשוב ה'שדי חמד' בעל "ח כרכים המאסף בתוכו חידושי הלכות בכל מקצועות התורה. בשנת ה'תרכ"ז נקרא לכהן כרב בקהילת קרסו-בזאר הגדולה ביותר בחצי האי קרים, שהיה בשליטה רוסית צארית, ופעל רבות להפיח חיים רוחניים במקום. שנה לאחר בואו למקום, נפטר בנו יחידו. במשך כשלושים שנה פעל בקהילתו ביד רמה וללא לאות, ובמיוחד כנגד רוח ההשכלה שפשטה באותו הזמן. בשנת תרנ"ט, בהיותו כמעט כבן ע' שנים, שב בעל ה'שדי חמד' לארץ הקודש והתיישב לזמן קצר בירושלים ולאחר מכן בחברון. לאחר תקופה משנפטר רב העיר חברון, רבי רחמים יוסף פראנקו, 'אילצוהו' יהודי העיר חברון לקבל את רבנות העיר, שם הקדיש את שנותיו האחרונות בייסוד ישיבת 'שדי חמד' שהוצאותיה מומנו מכיסו הפרטי.

בעל ה'שדי חמד' התפרסם בכל קהילות ישראל, שאלות רבות נקבצו ובאו לפתו מכל רחבי העולם. גם בעיני הערבים היה נכבד ביותר, במראהו ההדור וזקנו שהיה יורד על פי מידותיו היה נדמה להם כמלאך ה'. בכ"ד כסלו ה'תרס"ה (1905), נפטר בעל ה'שדי חמד' והובא לקבורה בבית העלמין העתיק בחברון, גם ערבים רבים השתתפו ביראת כבוד בהלווייתו. לאחר תקופה גילו יהודי חברון שככל הנראה חפצו ערבים לקחת את גופתו של הצדיק, אלא שהדבר התגלה וגופתו של הצדיק נמצאה שלימה וללא רב, זי"ע"א.

מאמר החכם

הַיְלֵד אֵינָנו וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָּא. הַיְלֵד - ימי הילדות והבחורות, שהם המובחרים שבחיי האדם, אינם, כי ברגע אחד הם עוברים. ואם לא ינצלם האדם כדבעי, בימי זקנתו יקשה עליו לתקן את מעשיו, ואז יוכל רק להצטער ולומר - וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָּא...

הנסיך השבי

השטיח פנה אל מנהיג השודדים והעביר לידי את השטיח 'זכור' - אמר בבטחה - 'לא רבים מבינים בטיב זה של השטיח, יתכן שבתחילה לא תמצא בנקל סוחר המיטיב להבין בסחורה זו, אך לבסוף ודאי ימצא סוחר מומחה שירצה לקנות, לא רק את השטיח הזה, אלא יבקש ממך לדאוג לו לעוד סחורה כזו...'

מבטם המלגלג של הסוחרים שהביטו בשטיח שבידי השליח, הביאו אותו להסתפק על טיב הסחורה שבידו, הוא עבר מסוחר לסוחר, ועדיין לא הצליח למכור את השטיח. לעת ערב הגיע אל חנותו של הסוחר היהודי רבי צבי הרץ שהתכונן לסגור את חנותו, 'אנא' - פנה השודד את היהודי המוכר - 'אל תדחה אותי, המחשבה שיאלץ לשוב עם השטיח אל חברי השודדים הרתיעה אותי, הוא ידע שבוה יחרץ גורלו של אורג השטיחים למיתה, אך ביותר פחד מהעונש שישת עליו באם יחזור בידיים ריקות. 'אמנם סכום רב אני דורש עבור השטיח, אך האומן דאג ליידע אותי, שרק מומחים בשיטת אריגת השטיחים הייחודית יאותו לקנות שטיח זה בעד כל הון'. רחמיו של רבי צבי נכמרו על ההלך המסכן המתחנן למכור שטיח עלוב בעד סכום לא הגיוני, לפתע צדו עיניו את האות הראשונה משמו של הנסיך, 'שמא יש בשטיח זה רמז להיעלמותו המסתורית של הנסיך?' - חשב לעצמו... ולשליח אמר 'אכן, עבודה כזו ראויה להימכר רק למבינים בטיבה של אריגה ייחודית זו, מוכן אני לשקול לידך את הסכום שביקשת, אולם אבקש ממך לספק לי סחורה נוספת מפרי יצירתו של האומן הזה! אורו עיניו של השודד הוא שמח שעלה בידו למצוא סוחר 'מבין' בייחודיות האריגה של השבוי שבידם. למחרת הגיע השליח הישר לחנותו של הסוחר היהודי, הפעם מצא רבי צבי את האות השנייה בשמו של הנסיך, וכך למשך תקופה נמשכו יחסי המסחר בין השודדים לבין רבי צבי. הנסיך ששמע על הסוחר 'המבין' שממתין בעיניים כלות ליצירותיו הבין שתחבולתו הצליחה ושמה בליבו. וכך במשך תקופה ארוכה הצטרפו האותיות לשמו של הנסיך ולמקום שבו ולדרכי הגישה אליו. עם המידע שבידו פנה רבי צבי הרץ אל ארמון המלוכה....

יחידת חיילים שמה פניה אל היער, צרים בחשאי על מקום מסתור השודדים, כשהגיעה שעת הכושר היעודה, הצליחו החיילים להכניע את השודדים ולמצוא את הנסיך היקר ולהשיבו לארמונו. עצם תפיסתם של השודדים היווה בשורה טובה לכל תושבי הסביבה, אך בעיקר שמחו כולם על חילוץו של הנסיך, למשך מספר ימים נמשכו החגיגות ברחבי המחו. הסיפור אודות השטיחים המוזרים שבהם הצפין הנסיך את מיקומו, נודע בכל היער. וכולם ציפו לשמוע מיהו הסוחר חד-העין שהביא להצלתו של הנסיך על ידי כך שביקש לרכשם, שמו של רבי צבי הרץ נודע ברחבי המחו ומתוך הוקרה לפועלו העניק לו הנסיך אחוזה מרשימה במחו מן, וכרטיס כניסה לארמון המלוכה לו ולצאצאיו הבאים אחריו עד עולם.

שליט של צדק היה הנסיך פרידריך. בתחילת המאה ה-17 קיבל את מחוז מין במתנה ממלך גרמניה, עבור הצטיינותו בשירותו הצבאי. יחד עם המחוז הוענק לו התואר 'נסיך' והרשות ניתנה בידו לפתח את האזור כאוות נפשו. כל נתיניו במחו אהדו אותו על מאמציו הרבים לפיתוח האזור כולו לטובת ורווחת התושבים. אף היהודים שנמנו בין נתיניו העריכוהו רבות על פועלו הרב, ועל האפשרות שהעניק להם להתגורר במחו, ולצאת מתחומי הגטו, דבר שהיה נדיר באותם הימים.

מנהג היה לו לנסיך פרידריך, אחת לתקופה היה יוצא אל העם כשהוא מחופש בבגדי אזרח פשוט, וכך כשכובע רחב שוליים לראשו היה עובר בין האזרחים והסוחרים, מפתח איתם שיחה ושומע את טענותיהם וצרכיהם. מנהג נאה זה תרם רבות לקידומו של האזור וליפור תנאי החיים, ובדד בבד לעלייתו קרנו של הנסיך הנפלא שפעל רבות עבור עמו.

לא פלא אם כך, שהשמועה שהגיעה מארמון המלכות בדבר היעלמותו של הנסיך פרידריך, הצליחה ליצור הדים רבים בכל רחבי המחו, ולעורר את לב כל נתיני המחו... מה אכן קרה לנסיך? באחד הימים, כשיצא הנסיך המחופש מארמונו - טעה בדרכו, ובמקום להגיע אל היער, הגיע ללא משים אל היער הסמוך. הפחד והבהלה שאחזו בנסיך לא היטיבו עימו והוא נכנס אל מעבה היער טועה בין השבילים. בעודו צועד מהוסס ראה לתדהמתו צלליות אנשים שיצאו מתוך סבך היער ונעמדו למולו באיום, הדמויות מזרות האימה דמו ביותר לתיאורם של שודדי היערות הנועזים, שהטילו את חיתתם על כל תושבי האזור. אחד השודדים שנראה כמנהיגם פנה אל הנסיך ואמר בקול נוקשה 'מיצד ידעת ידידי להגיע למחונו?! כעת לא תהיה בידנו הברירה ונאלץ להעבירך לעולם שכולו טוב, על מנת שלא תחשוף את מקום מחבואינו!' רעדה אחזה בגופו של הנסיך הוא היטיב להבין את כוונתו של השודד. לרגע, עלתה בדעתו האפשרות לגלות להם כי הוא הנסיך פרידריך בכבודו ובעצמו, אך מיד הוא דחה את הרעיון. התעשת הנסיך ורעיון עלה במוחו, הוא פנה אל מנהיג השודדים ואמר לו 'מה בצע כי תרצח אותי לחינם?' - ומיד הוסיף - 'ודע אני לארוג שטיחים מיוחדים במינם, בשיטת אריגה ייחודית הידועה לאנשים בודדים, ולכן לא כל אחד בין מיד את איכותם, אך ישנם סוחרים המבינים בתחום ביותר, והם יסכימו לשלם בעד השטיחים כל הון שבעולם! מוכן אני לעבוד עבורכם ולתת לכם את תוצרתי להרוויח בעדה סכומי כסף גדולים'. הרעיון נשא חן בעיני השודדים...

סיכון רב היה ברעיונו של הנסיך שלא ידע כלל לארוג שטיחים. מיד הובאו לפני הנסיך חומי גלם המיועדים לאריגת שטיחים. שעות רבות עבד הנסיך על אריגתו של השטיח הראשון, וכמובן שהתוצאה הייתה רחוקה מלהיות ראויה להימכר. כשסיים את

ערוגת הבשם - חלק א'

מבעלי חיים, חומרים אלו נדירים, על כן השימוש בהם מייקר את הבושם המופק מהם. הידוע שבהם הוא מיצוי של בלוטה הנמצאת בגופו של 'אייל המושק', החומר המופק מגופו של המושק, מדיף ריח חריף מאד, אולם כאשר מדללים אותו הוא מפיץ ריח נעים ומיוחד, אמרו חז"ל (ברכות, מג.) 'כל המוגמרות (הבשמים) מברכין עליהן בורא עצי בשמים, חוץ ממושק - שמיין היה הוא, שמברכין עליו בורא מיני בשמים'. ישנו חומר נוסף, המופק ממערכת העיכול של הליוית ומכונה 'עינבר אפור', בתחילה אין ריחו של העינבר נעים וצבעו כהה, אך לאחר חשיפה ארוכה לשמש ולאור הוא מקבל ריח ייחודי מתקתק. כיום, מפיקים בשמים גם מחומרים סינטטיים בעלי ניחוח זהה לאלו המופקים מחומרי הגלם הטבעיים.

לחות וטמפרטורה גבוהה משפיעים ביותר על התפשטות ניחוח הבושם. אמרו חז"ל (שהש"ר א' יג.) "צ'רוד המר דודי ליי", זה אברהם, מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים, כך אברהם ראש לכל הצדיקים, מה המור הזה אין מפיח אלא באור, כך אברהם לא נודעו מעשיו עד שהושלך לכבשן האש. כשהיו מקטירים את הקטורת, שהורכבה מסממנים העשויים מצמחים שונים, ריחה המיוחד היה נודף למרחוק. אמרו חז"ל (זמא לט.) 'עוים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקטש מריח קטורת'.

"והנה ארחת ישמעאלים פאה מוגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ג'לט" (לו, כה) פירש רש"י 'נכאת - מרקחת בשמים. וצרי - שרף הנוסף מעצי הקטף, והוא נטף, הסממן הראשון המוזכר בעניין הקטורת. ג'לט - שם עשב המשמש להפקת בשמים.

הפקת בשמים טבעיים נעשית מחומרי גלם רבים מביניהם: עלי כותרת של פרחים כמו ורדים, עצים כעצי ארז, טחב של עצים מסוגים שונים כעצי טחב של אלון ואורנים, עלים ועשבים כעלי מנטה וריחן, תבלינים כציפורן וזגביל, שורשים כשורש פרחי האיריס, קליפות פירות כקליפות פירות הדרים, קליפות עצים כקינמון, שרף של עצים כמור ולבונה, זרעים כזרעי אנטי, וצוף פרחים.

הכנת תמצית מחומרים טבעיים הינו תהליך ארוך ויקר. פרחים מאותו סוג שגדלו בתנאים שונים ובאזורים אחרים, ניחוחם עשוי להיות שונה, דבר המגביל את איסוף הפרחים מאותו איזור. על מנת להפיק ליטר אחד של תמצית ניחוח מעודן של פרחי יסמין יש צורך במיליון פרחי יסמין. ואילו ליטר אחד של תמצית ורדים מופק מכשלושה טון עלי כותרת. אולם, מליטר אחד של תמצית פרחים מזוקקת ניתן להפיק כ-3,000 ליטרים של בושם. מרכיב חשוב בתעשיית הבשמים הטבעיים מתבסס על חומרים המופקים